

ԳՐԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2012, ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Բերանն արնոտ Մարդակերը էն անբան,
Հազար դարում հազիւ դառաւ Մարդասպան,
Զեռքերն արնոտ գնում է նա դեռ կամկար
Ու հեռու է մինչև Մարդը իր համբան:

Յովհաննէս Թումանեան

Այս քառատողին մենք անդրադարձած էինք թերթիս թիւ իննը համարին մէջ. սակայն այնքան կը յարմարի ատրպէյճանցի մեր դրացիներուն վարք ու բարքին, կարծես իրենց համար գրուած ըլլայ... այդքան իմաստութիւն, հասունութիւն կայ այս քառատողին մէջ... Ինչ ըսենք լաւ դրացին ալ ուրիշ բախտաւորութիւն է, որմէ զրկուած է մեր երկիրը...:

Այո՛, վերոյիշեալ քառատողը շատ կը յարմարի մեր ազերի դրացիներուն մինչև մարդու շարք անցնելուն... և զարմացնողը անկասկած մեր «անքաղաքակիրթ» դրացիները չեն, այլ «քաղաքակիրթ» Հունգարիան,

որուն համար չենք կրնար ըսել թէ այդքան միամիտ է, որ հաւատաց ատրպէյճանցիին խօսքին, որ մոռցաւ իր պատմութիւնը, ո՛ր Աստծուն ծառայելը, ոտնայարեց ամէն սրբութիւն և կը փորձէ իր արմատներուն մէջ գտնել թրքական ծագում... և հարցը այստեղ կը յառաջանայ երբ ծառէն կ'իջնես ետ ծառ կը բարձրանաս թէ կը քալես շիտակ համբով:

Հունգարիան բացաւ իր իսկական դէմքը, իսկ ազերին հաւատարիմ մնաց իր մշակոյթին և չունեցած արժէքներուն, այսինքն անգամ մը ևս փաստեց որ ոչ առաջինը ոչ ալ երկրորդը ունի: Եւ արդէն վստահ կ'ըսենք ուրիշ ինչ հերոս կրնայ ծնիլ Ատրպէյճանը եթէ ոչ սաֆարով...:

Յաճախ լսած ենք «Ճանճը բան մը չէ, բայց սիրտ կը խառնէ»... և աշխարհին սիրտը խառնուեցաւ նորէն...:

...Հերոս և ոճրագործ. նոյնքան հակասական որքան ՔՐԻՍՏՈՍՆ ու սատանան...

Դեռ շա՛տ երկար համբայ ունի անաստուածը Մարդ դառնալու համար:

Մեր երկրին աշխարհագրական դիրքը երբեք չօգնեց մեզի. մեր հայրենիքը միշտ կոռուխնձոր դարձաւ իր անհաւատարիմ, անհեռատես քրիստոնեայ կամ ոչ քրիստոնեայ դրացիներուն և դաշնակիցներուն միջև. և նաև մինչև հեռաւոր Մոնկոլիայէն եկած վայրենիներուն և անոնց մնացորդներուն թուրքերուն. այս բոլորին վերջը հայկական ցեղասպանութիւնն

էր, որ դարձեալ քրիստոնեայ կոչուած քաղաքակիրթ պետութիւններ իրենց շահերուն համար կը մերժեն ընդունիլ...:

Երբ քեզ հան կ'ըսեն
Ու կուտան քացի,
Երբ համբոյրին հետ
Թոյն քեզ փոխանցեն,
Ու խաչակնքեն
Յաջողութեանը
Իրենց շար գործին.
Երբ աշխարհը ողջ
Արդարութենէ
Միայն կը խօսի,
Եւ արդարութեամբ՝
Անարդարութիւն
Լոկ կը գործըւի...
Իսկ ազնուական
Կը կոչեն անոր՝
Ով դրամ ունի...
Ոչինչ կը փոխուի,
Երէկն է այսօր,
Այսօրը՝ վաղը,
Այսպէս կը դառնայ
Կեանքի անիւր...

Ա.Ն.

Հայ Երուսաղէմն ալ կիսեց հայու և Միջին Արևելքի ըլլալու իր ճակատագիրը... դարձեալ կոուախնձոր ըլլալով քոյր եկեղեցիներու և իշխանութիւններու միջև...: Սակայն եղած ենք մի շտ լաւ քաղաքացիներ և ամենակարևորը պահած ենք մեր ինքնութիւնն ու գիտակցութիւնը, հաւատարիմ մնալով մեր ակունքներուն, չզիջելով մշակոյթ, լեզու և մանաւանդ հաւատք:

Իսկ այսօ՞ր... արդեօ՞ք այդքան հանգիստ է մեր կեանքը ու պարագ, որ մենք ժամանակ անցընելու համար կը մտածենք ինչպէս բզկտենք իրարու...:

Մօտաւորապէս հինգ տասնամեակ առաջ Ապրիլ 24ի հանդիսութեան մը, Երուսաղէմի երջանկայիշատակ Պատրիարք՝ Եղիշէ Արք. Տէրտէրեան իր փակման խօսքին մէջ ըսած է. «Գիտէք ինչո՞ւ լ զօրաւոր է Երուսաղէմը, որովհետև ունի միասնական եկեղեցի և միասնական դպրոց»:

Այսօր բարեբախտաբար դեռ մէկ եկեղեցի ու մէկ դպրոց ենք, սակայն որքա՞ն բաժանումներ, որքա՞ն պայքարներ, անհարդու ժողովիւն, չկամութիւն, զրպարտութիւն և բամբասանք... Վա՛յ եթէ երկու ըլլային...:

Այսպիսի պայմաններու մէջ կը մոռցուին, կը կոխկոտուին, կ'անտեսուին արժէքները... քանին՞ ր հեռացած են ակումբներէն, քանին՞ ր իրենց զաւակը տարած են օտար դպրոց... քանին՞ ր եկեղեցի անգամ չեն գար... քանին՞ ր մոռցեր են նոյնիսկ Հայոց Վանքին ճամբան...: Եւ մենք կը զբաղինք փոքր մարդոց վայել փոքր գործերով...:

Սիրելի՛ Սաղիմահայ... Հայրենիքը անկախ է և մեր բոլորինն է. մենք կը պատկանինք այն բախտաւոր սերունդին, որ տեսաւ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆը... (Սակայն ինչ անկախութիւն երբ մեր հոգիները չեն կրնար վայելել զայն... կը բանաս վանդակին դուռը, որ ազատ թռչի թռչունը, բայց հիւանդ է ան ու չի կրնար)...

Ամիս մը առաջ միայն երբ լսեցի մեր գաղութին միութիւններուն կազմակերպելիք բանակումներուն մասին, որոնք պիտի կայանային նոյն վայրին մէջ սակայն տարբեր ժամանակներու՝ միամտութիւնը ունեցայ արտայայտուելու և զրուցակիցներուս դէմքերուն վրայ ժպիտ յառաջացնելու թէ միասնաբար թող երթան բանակումի, միասին մեծցող մեր պզտիկները թող չի բաժնեն իրենց շատ շուտով յուշ դարձող այս անկրկնելի օրերը...: Սակայն ինչպէս կ'ըսեն «Խօսքը բերանս մնաց», յաջորդաբար և անշուշտ

առանձին կատարուած բանակուծները աւարտեցան անհասկացողութեամբ, տգեղ արտա-
յայտութիւններով և թշնամութիւն սերմանող տրամադրութիւններով:

Եւ այսօր երբ պատմութիւնը դա՛րձեալ ապտակեց մեզի, մենք դեռ չհասկցանք, որ զօրութիւնը
միութեան մէջ է ով սիրելի՛ Սաղիմահալ... որ ճղճիմ խնդիրներէ վեր գոյութիւն ունի մեծը, կարևորը,
սուրբը, որ միասնութիւն կը պահանջէ, այդ՝ պայքարն է յանուն հայրենիքի և ազգի, իսկ մեր՝
Սաղիմահալութեան պարագային նաև պահելու այս երկրորդ Հայաստանը՝ Հայ Երուսաղէմը...:

Այսօր աշխարհ կը խօսի հունգար-ատրպէյճան ստորութեան մասին, այսօր աշխարհի
ուշադրութիւնը սեեռուած է Սուրիոյ իսկ մերը՝ առաւել ևս սիրիահայութեան վրայ, երբ մեր
հայրենակիցները դա՛րձեալ կ'ապրին պատերազմի արհաւիրքը, սիրելիներու կորուստը ու գաղթական
ելլելու սարսափելի վիճակը. մենք սաղիմահալերս կարգին ցոյց մը անգամ չկրցանք կազմակերպել մեր
բողոքը ներկայացնելու համար հունգարական դեսպանատան:

Որքան ուրախալի էր, որ հայ պատրիարքութիւնը կազմակերպած և տրամադրած էր երեք
հանրակառքեր փոխադրելու համար ժողովուրդը Երուսաղէմէն Թէլ Աւիւ. հազիւ երկուքը լեցուցինք:

Ու՛ր էր Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը, ընդամէնը չորս հոգևորական ներկայ էին: Ուր էր
դպրոցներու աշակերտութիւնը և սերունդ պատարաստող ուսուցչական կազմերը: Ո՛ւր էր Դիւանի
պաշտօնէութիւնը... օտարներով լեցուցած ենք ամէն տեղ...:

Երկպառակութիւնը սկսաւ հանրակառք չբարձրացած երբ անմիջապէս միութիւններու
անդամները դեկավար ըսուածներու կողմէ առաջնորդութեան վանքին կողմէն տրամադրուած սակայն
անմիջապէս միութեանական տարբերութիւններով սեփականացուած հանրակառքերը: Կուսակցութեան մը
կամ միութեան մը պատկանիլ չի նշանակեր պայքարի ելլել ուրիշ կուսակցութեան դէմ: Կարենալ
յարգելու համար այն կուսակցութիւնը որուն կը պատկանիս պիտի յարգես նաև միւս
կուսակցութիւնները: Մենք հինգերորդ դարուն ոսկեդար ապրած ժողովուրդ ենք, որ հասկցաւ
«Ճանաչել իմաստութիւն և զխրատ, իմանալ զբանս հանճարոյ»: Եւ մեր փոթորկալից պատմութեան մէջ
ամէն անգամ, որ անհամաձայնութիւն և անմիութիւն եղած է թագաւորին ու նախարարներուն միջև,
թագաւորին և կաթողիկոսին միջև, նախարարներու միջև, մենք երբեք չենք շահած միայն մնասած ենք:
Դիւանագէտ, խելացի, հայրենասէր Վասակ Սիւնին 15 դար է որ մեր պատմութեան մէջ դաւաճանի
կնիքը կը կրէ իր անունին առջև, որովհետև դաւաճանեց, խախտեց միասնութիւնը, իսկ Վարդանի հոգին
կը սաւառնի երկրէ երկիր գաղութէ գաղութ ուր հայ կայ, ոգեշնչելու, միասնութեան հոգին տալու ամէն
մէկ հայու, որ իր հայրենիքը կը սիրէ:

Հազարաւոր տարիներու պատմութիւն ունի մեր հայրենիքը, անոր կողքին քանի տարուան
պատմութիւն ունին կուսակցութիւնները... մեր յարգանքը բոլորին... սակայն մեր հերոսները
չնահատակուեցան յանուն Հնչակեան, Ռամկավար կամ Դաշնակցական կուսակցութիւններուն. անոնք

պայքարեցան յանուն ազգի և հայրենիքի: Թուրքը ջարդելէն
առաջ չհարցուց թէ որ կուսակցութեան կը պատկանի
զոհուողը. թուրքը ՀԱՅ ջարդեց: սաֆարով ըսուած
բարբարոսը՝ ստորաբար կացինահարեց Գուրգէն
Մարգարեանին, որովհետև հայ էր: Հրանդ Տինքը
նահատակուեցաւ, որովհետև հայ էր: Իսկ մենք այստեղ
չսորվեցանք հայը հայուն յարգել:

Այսօր մեծ խնդիրներ կախուած են մեր գլխուն, որ կրնան մեր
գլուխը ջախջախել, իսկ մենք կաղալով կ'ուզենք հասնիլ
թոշող աշխարհին: Լաւ վազքի համար առո՛ղջ ոտքեր են
պէտք, գլուխը բարձր ու կանգուն պահելու համար առո՛ղջ
ողնայար:

Սիրելիներ, մի՛ պղտորէք հոգին այս անմեղ աճող սերունդին, որոնք այնքան համերաշխ և անուշ
կը խաղան, կը սորվին միասին, կը սիրեն իրարու... այնքան ժառանգելիք ունին անոնք մեզմէ, մի՛ լեցնեք
իրենց միտքն ու հոգին անմիութեան, անհանդուրժողութեան, չկամութեան սերմերով:

Պատմութիւնը մէկ անգամ ևս արձանագրեց մեզի հասնող ապտակը, որ թերևս մեր ուժեղացման,
զօրացման ու ներքին պառակտումներէ հեռու մնալու համար էր... Աստուած կը փորձէ իր սիրելիները...
մենք Աստուծոյ սիրելի ժողովուրդ ենք ու պիտի անցնինք փորձութիւններէ չմոռնալու համար մեր Տէրը,
հաւատքը, մշակոյթը, ազգային արժէքները, սկզբունքները և այդ բոլորը մէկ բոունցքի տակ՝
ՄԻԱՍՆՈՒԹԻՒՆ:

Ճիշդ այս օրերուն երրորդ անգամ ըլլալով շահեցանք Շախմատի աշխարհի ախոյեանութիւնը ու մեր թշնամիին երկրին մէջ ծածանեցաւ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴՐՕՇԱԿը:

Տեսաք անշուշտ թէ հայրենիքի մէջ, նախ օդակայանը ապա Ազատութեան Հրապարակը՝ ինչպիսի՜ խանդավառութեամբ, ուրախութեամբ, ոգևորութեամբ և միասնական հոգիով դիմաւորեցին ՇԱԽՄԱՏԻ մեր ՀՍԿԱՆԵՐՈՒՆ, ՀԱՆՃԱՐՆԵՐՈՒՆ...

Մենք ալ հաւաքուիւնք մեր հրապարակին՝ բոլորիս սիրելի ՄԵԾ ԲԱԿԻՆ մէջ՝ միասին ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ և ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԻ դրօշներուն ներքև, վերականգնենք մեր կորսնցուցած զգայարանքը միասին ուրախանալու... թող սիրով ու միութեամբ լեցուին հոգիները... թող առողջ մեծնան մեր զաւակները... թող միութիւնները լեցուին պատանիներու և երիտասարդներու աղմուկով... փորձառուներու խորհուրդներով և տարեցներու օրհնութեամբ...:

**ԱԶԱՏ և ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ՝ ԲՈՒՒՆԾՔՈՒՒՆՔ, ԴԱՌՆԱՆՔ ՄԷՎ ԶԵՌՔ...
ԱՃԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՄԵԶ ՊԷՏՔ Է ՀԱՍՈՒՆՈՒԹԻՒՆ... ՀԱՍՈՒՆՆԱՆՔ...**

Տեսիլք մ՛ունեցայ
Աստուած խօսեցաւ.
«Թևեր պիտի տամ»,
Ըսաւ Ան ինծի,
«Սակայն դուն ընտրէ՛,
Ո՞ր թռչնազգիին
Կ՛ուզես պատկանիլ...»:
Աչքիս առջևէն
Աղաւնին թռաւ
Անմեղ, միամիտ.
-Ո՛չ, մտածեցի.
Զոհեր շատ տուաւ
Ազգս տառապած:-
Ճնճողուկ մը խեղճուկ
Փեղկիս թառեցաւ.
-Ինչո՞ւ խեղճ ապրիլ
Երկրովս Անկախ...-
Սիրոյ թռչուններ
Անուշ դալլալով
Սէր գեղգեղեցին...
Տանջուած սիրտը իմ՝
Պակ մը տատամսեց,
Սէր ուզեց երգել...

Բայց որ Աստուածն իմ
Սէզ Արարատիս
Գազաթին նստած
Ինձ հետ կը խօսէր:
-Արծիւի թևեր-
Զայն տուաւ հոգիս,
-Արծիւի թևեր
Տուր ինձ ո՛վ Աստուած,
Լեռներն Հայրենի
Արծիւներ կ՛ուզեն.
Արծիւի թևեր
Տուր ինձ թռչելու,
Կ՛ուզեմ սաւառնիլ
Ու արծուի նման
Որսալ ճնճողուկներն
Խեղճուկ ու մրսած,
Օտար ճիւղերու
Սին յոյսին թառած
Բերել Հայրենիք...
Արծուի թևերով
Կուգամ ես ձեզի,
Արծուի ճախրանքով
Լեռներ Հայրենի...:

Ա. Անկախ

Հեղինակութեամբ և Պատրաստութեամբ՝
Անուշ Նազգաշեանի
Հեռ: 054 464 29 09
Email: anakashian61@hotmail.com